वार्षिक-पाठ्यक्रम: - कक्षा-सप्तमी

विषय:-संस्कृतम् सत्रम्- 2023-24

पाठ्यवस्तु	अधिगमोद्देशयानि	अधिगमसम्प्राप्तय:	सहायकशैक्षिकानुदेशा:
सुभाषितानि	-श्लोकानां गायनक्षमताया: विकास:। - पाठे स्थितश्लोकानां मूल्यानाम् अनुभूति: ।	-श्लोकानां गायनसामर्थ्यम् । -जीवनानुभवे संस्कृतश्लोकोद्धरणस्य कौशलसंपादनम् ।	-श्लोकानां गति -यति-लय-भावाभिनय- अनुसारं सस्वरगायनाभ्यास:, श्लोकानां भावार्थस्य ज्ञानम्, लिंगज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च । **-श्लोकलेखनम्** – पाठे स्थितानां श्लोकानाम् उच्चारणम्,कण्ठस्थीकरणम् , लेखनाभ्यासश्च।
आत्म-परिचय:	-छात्रेषु संस्कृते आत्मपरिचयप्रदान कौशलस्य विकास: -संस्कृते वाक्यनिर्माणस्य अभ्यास:	-संस्कृतसंभाषणकौशलवृद्धि: आत्मविश्वासश्च । -आत्मपरिचयस्य मौखिकाभिव्यक्ति: लेखनाभ्यासश्च ।	➢ मम नाम………। ➢ शिक्षक: छात्रं पृच्छति-भवत:नाम किम् ? ➢ छात्र: वदति –मम नाम……..। ➢ शिक्षक: छात्रां पृच्छति- भवत्या: नाम किम् ? ➢ छात्रा वदति-मम नाम……। ➢ परस्परं छात्रा: परिचयं वदन्ति नामानि च पृच्छन्ति ।
	-पाठमाध्यमेन छात्रेषु कथाकथन-कौशलस्य विकास: । -पाठस्थित-मैत्रीमूल्यस्यज्ञानम् ।	-लघुसंस्कृतवाक्यानां परिचय: । -संस्कृते कथा-पठनकौशल:वृद्धि । **-सन्धि:** - दीर्घसन्धि:	-पाठस्य/कथाया:आदर्शवाचनम् , अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणं, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च ।

दुर्बुद्धिः विनश्यति	-प्राचीनसंस्कृत कथानां प्रति अनुरागस्य वर्धनम् ।	-पुनरावर्तनम्– सन्धिपाठनात् प्राक् षष्ठी–सप्तमीकक्षायां पठित–वर्णसंयोजन–वर्णविच्छेद–प्रक्रियायाः पुनरावर्त	-पाठे निहितानां नैतिकमूल्यानां निर्देशपूर्वकं कथाग्रंथस्य परिचयः ।
स्वावलंबनम्	-पाठमाध्यमेन स्वावलंबनम् इति गुणस्य उपयोगितायाः विषये ज्ञानसंपादनम् । -संस्कृते संवादपठनस्य योग्यतायाः विकासः। -संस्कृतभाषायां गणना एवञ्च व्यावहारिक अनुप्रयोगस्य सामर्थ्यः।	-**संख्याज्ञानम्** । तत्-एतत् शब्दानां प्रत्ययानाञ्च ज्ञानम् । **-अपठितगद्यांशः**- एकपदेन, पूर्णवाक्येन यथानिर्देशं वा प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः कारणीयः।	-कथायाः आदर्शवाचनम् , अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणं, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च । -भारतीयमासानाम् ऋतूनां नामानि स्फोरकपत्रे लेखनम् -स्वावलंबनम् इति पदमाधृत्य कक्ष्यायां चर्चा
संख्या 1-50	-संस्कृतभाषायां गणना एवञ्च व्यावहारिक अनुप्रयोगस्य सामर्थ्यः।	-संस्कृतभाषायां संख्यानां लेखनस्य सामर्थ्यम् ।	-षष्ठी कक्षायां पठितानाम् एकतः- विंशतिः पर्यन्तसंख्यानां लेखनस्य पूर्वज्ञानमवबोध्य एकतः पञ्चाशत्पर्यंतं संख्यानां संस्कृतभाषायां लेखनाभ्यासः । -लिङ्गानुसारं संख्यापदानां भिन्नतायाः ज्ञानम् ।
उपसर्गाः/ प्रत्ययाः	-संस्कृतभाषायां निहित-उपसर्गानां पाठनम्,तेषां शब्दनिर्माणे उपयोगसामर्थ्यम् सम्पादनम् । -संस्कृतभाषायां निहित प्रत्ययानां पाठनम्,तेषां	-उपसर्गाधारित-नूतन-शब्दानां प्रयोगस्य क्षमतायाः विकासः ।	-उपसर्गपरिचयः प्र ,सम्, अनु, उपसर्गानां शब्दैः सह मेलनाभ्यासः । -प्रत्ययपरिचयः ,

	शब्दनिर्माणे उपयोगसामर्थ्यस्यसम्पादनम् ।	-क्त्वा ,तुमुन् प्रत्ययाधारित-नूतनशब्दानां प्रयोगस्य क्षमताया: विकास: ।	क्त्वा , तुमुन् प्रत्ययस्य अभ्यास: । प्रत्ययानामवधारणा, प्रत्ययाधारितशब्दानां निर्माणम् ।
पंडिता रमाबाई	-संस्कृते गद्यपठनकौशलस्य संपादनम् । -छात्रेषु महिलाशिक्षाविषये नूतनचिंतनस्य वर्धनम् । -पाठे स्थितानां व्याकरण - पदानां ज्ञानम्।	-आरोह-अवरोहपूर्वकं गति-यति-लय-भावाभिनय- पूर्वकं संस्कृतगद्यपठनस्य सामर्थ्यम् । -महिलासशक्तीकरण-संप्रत्ययस्य ज्ञानम् ।	-कथाया: आदर्शवाचनम् , अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणं, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च । -पाठमाध्यमेन स्त्रीशिक्षाविषयक-ज्ञानसम्पादनम्
त्रिवर्ण-ध्वज:	-संस्कृते अभिनयशैले:परिचय: संपादनम् -संस्कृते संवादपठनकौशलस्य अभिवर्धनम् । -भारतीयराष्ट्रध्वजस्य विषये अभिज्ञताया: विकास: । -राष्ट्रीयप्रतीक-चिह्नानां विषये ज्ञानस्य अभिवर्धनम् ।	-आरोह-अवरोहपूर्वकं गति-यति-लय-भावाभिनय- पूर्वकं संस्कृतगद्यपठनस्य सामर्थ्यम् । -संवादानां भावानुकूलं वाचनाभ्यास: । -सर्वेषां देशानां राष्ट्रीयध्वजसंकलनमाध्यमेन भारतीयध्वजविषये ज्ञानप्रदानम् ।	-पाठस्य आदर्शवाचनम् , अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणं, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च । -राष्ट्रध्वजविषये ज्ञानसम्पादनम् । -राष्ट्रीयचिह्नानां विषये छात्राणाम् अभिज्ञताया: वर्धनम् ।
सदाचार:	-संस्कृतश्लोकानां उच्चारणक्षमताया: विकास: । -श्लोकस्यार्थस्य ज्ञानं एवञ्च जीवने अनुप्रयोग: ।	-श्लोकानां गायनक्षमताया: विकास:। -जीवनानुभवे संस्कृतश्लोकोद्धरणस्य कौशलसंपादनम् ।	-श्लोकानां गति -यति-लय-भावाभिनय-अनुसारं सस्वरगायनाभ्यास:, श्लोकानां भावार्थस्य ज्ञानम्, लिंगज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च ।

	-यथासमये श्लोकोद्धरणस्य कौशलस्य विकास: ।		
शब्दरूपाणि /धातुरुपणि	-संस्कृतभाषायां शब्दरूपाणां धातुरूपाणां कण्ठस्थीकरणं भाषायाम् अनुप्रयोगस्य ज्ञान-विस्तार: ।	-शब्दरूपाणां कण्ठस्थीकरणम् । -भाषायां शब्दरूपाणां प्रयोगज्ञानम् । -धातुरुपाणाम् अभ्यास:। ।	-वचनानां विभक्तीनां च परिचय: पूर्वकं- सर्व, मति ,वारि शब्दरुपाणाम् अभ्यास: । -धातुरुपेषु पठ् धातु: (लट्,लृट,लङ्गलकारेषु) अभ्यास:
पत्रलेखनम्	-भावानां सरलसंस्कृतभाषायां लेखनाभ्यास: ।	-मंजूषाया: सहायतया सरलपत्र-लेखनस्य सामर्थ्यम् ।	-मंजूषाया: सहायतया सरलपत्र-लेखनस्याभ्यास:।
❖ **मध्यावधि: पाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्ति: ।** ❖ **पाठ्यक्रम: 15 सितम्बर 2023 पर्यन्तं पूर्णं कारणीयम् ।** **मध्यावधि-परीक्षा**			
अहमपि विद्यालयं गमिष्यामि	-संस्कृते नाट्यरीते: परिचय:। -भावानुकूलं संवादानां पठनकौशलस्य अभ्यास: । –शिक्षा जागरूकताया: सम्बन्धि: मूल्यानावबोध: ।	-भावानुसारेण संवादानां पठनम्, अभिनयपूर्वकसंस्कृत-संवादानां वाचनम् अर्थावगमनम् च ।	-पाठस्य संवादशैल्या आदर्शवाचनम् । -गति-यति-भावानुसारसंवादानां पाठनभ्यास: । -नाट्यरीत्या शिक्षणं कक्षायां (पात्राणां चयनपूर्वकं संवादाधारित-क्रियाविधि:) -पाठस्य सरलार्थ: अभ्यासकार्य ञ्च ।
विश्वबन्धुत्वम्	-"वसुधैव कुटुंबकम्" भावनाया: विस्तार:। -वैश्विकसमस्यानां पाठनं चिंतनं च।	-आरोह-अवरोहपूर्वकं गति-यति-लय-भावाभिनय- पूर्वकं संस्कृतगद्यपठनस्य सामर्थ्यम् ।	-पाठस्य आदर्शवाचनम् , अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणं, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च ।

	- संस्कृते गद्यपठन-कौशलस्य संपादनम्		
अमृतं संस्कृतम्	-पाठमाध्यमेन संस्कृतभाषाया: उपयोगितां प्रति अभिज्ञताया: वर्धनम् । -गद्यपठनम् एवञ्च अर्थावगमनकौशलम्। -संस्कृतसाहित्यं प्रति अभिरुचे: वर्धनम् ।	-गद्यपठनक्षमता, संस्कृत-सूक्तीनां ,ध्येयवाक्यानां व्यवहारिक-जीवने प्रयोगकौशलस्य विकास: ।	-पाठस्य आदर्शवाचनम् , अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणं, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च ।
प्रत्यया:/ उपसर्गा:	-संस्कृतभाषायां निहित-उपसर्गानां पाठनम्,तेषां शब्दनिर्माणे उपयोगसामर्थ्यम् सम्पादनम् । -संस्कृतभाषायां निहित प्रत्ययानां पाठनम्,तेषां शब्दनिर्माणे उपयोगसामर्थ्यम् सम्पादनम् ।	-उपसर्गपरिचय: वि,आ,अप् उपसर्गानां शब्दै: सह मेलनाभ्यास: । -प्रत्ययपरिचय: ल्यप् प्रत्ययस्य अभ्यास: । -प्रत्ययानामवधारणा, प्रत्ययाधारितशब्दानां निर्माणम् ।	-उपसर्गाधारित-नूतनशब्दानां प्रयोगस्य क्षमताया: विकास: । -ल्यप्प्रत्ययाधारित-नूतनशब्दानां प्रयोगस्य क्षमताया: विकास: ।
धातुरुपाणि/ शब्दरूपाणि	-संस्कृतभाषायां शब्दरूपाणां ,धातुरूपाणां कण्ठस्थीकरणं भाषायाम् च अनुप्रयोगस्य ज्ञान-विस्तार: ।	-शब्दरूपाणां कण्ठस्थीकरणम् -भाषायां शब्दरूपाणां प्रयोगज्ञानम् -वाक्यनिर्माणाय आवश्यकक्रियापदानां ज्ञानम् ।	-कृ धातु: (परस्मैपदी) (लट्,लृट्,लङ्ग,लकारेषु) अभ्यास: ▪ सर्व,मति ,वारि शब्दरुपाणाम् अभ्यास: ।

लालन-गीतम्	-संस्कृते गीतगायन-कौशलस्य विकास: । -संस्कृते गीतस्य भावग्रहण क्षमताया: अभिवर्धनम् । -नूतनशब्दानां ज्ञानं अनुप्रयोगञ्च ।	-आरोह-अवरोहपूर्वकं गति-यति-लय-भावाभिनय- पूर्वकं संस्कृतगीतगायनस्य सामर्थ्यम् । यूट्यूब लिंक - https://youtu.be/5vZSzG3S7ro	-गीतस्य गति -यति-लय-भावाभिनय-अनुसारं सस्वरगायनाभ्यास:, श्लोकानां भावार्थस्य ज्ञानम्, लिंगज्ञानम्, अभ्यासकार्यञ्च ।

- ❖ **पाठ्यक्रम: 31जनवरी 2024 पर्यन्तं पूर्णं कारणीयम् ।**
- ❖ **पाठ्यपुस्तकम्-रुचिरा (द्वितीयो भाग:)**
- ❖ **वार्षिकपरीक्षादृष्ट्या सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्ति:।**
- ❖ **वार्षिकमूल्याङ्कनं सकलपाठ्यक्रमात् भविष्यति।**

वार्षिक-परीक्षा